

מצוות מחצית השקל

תרומה כה, ב-ג

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, וזאת התרומה אשר תקחו גוי'.
רש"י שם: אמרו רבותינו שלש תרומות אמורות כאן, אחת תרומת בקע לגלגלת, שנעשו מהם האדנים ... ואחת תרומת המזבח בקע לגלגלת לקופות לקנות מהן קרבנות צבור, ואחת תרומת המשכן נדבת כל אחד ואחד.

תשא ל, יב-טו

(יב) כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם ולא יהי נגף בהם בפקוד אותם.
(יג) זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה'.
(יד) כל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת ה'.
(טו) העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם.
רש"י שם (ל, טו-ז): לפי שרמזו להם כאן שלש תרומות, שנכתב כאן תרומת ה' שלוש פעמים, אחת תרומת אדנים ... והשנית אף היא על ידי מנין שמנאן, משהוקם המשכן, הוא המנין האמור בתחלת חומש הפקודים (במדבר א, א) באחד לחדש השני בשנה השנית, ונתנו כל אחד מחצית השקל, והן לקנות מהן קרבנות צבור של כל שנה ושנה, והושוו בהם עניים ועשירים, ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם, שהקרבנות לכפרה הם באים. והשלישית היא תרומת המשכן ... שנצטוו למנותם בתחלת נדבת המשכן אחר מעשה העגל, מפני שנכנס בהם מגפה.

רמב"ן שם (ל, יב)

השקלים לקרבנות אינם מבן עשרים שנה ומעלה, אלא משהביא שתי שערות חייב לשקול, וכן מפורש שם. אבל צוה הכתוב שיביאו למלאכת המשכן תרומת חצי השקל לכל העובר על הפקודים מבן כ"ו שנה ומעלה. ורמזו העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל לכפר על נפשותיכם (פסוק ט"ו), שכל הצריך כפרה שהגיע לכל חיוב המצות יביא מחצית השקל אחר לקרבנות.

במדבר א, א-ג

וידבר ה' אל משה ... באחד לחדש השני בשנה השנית ... שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם ... מבן עשרים גוי'.

נחמיה י, לג

והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו שלישית השקל בשנה לעבודת בית אלקינו.

משנה שקלים פ"א מ"א-ד

באחד באדר משמיעין על השקלים ... ממשכנים לויים וישראלים גרים ועבדים משוחררים אבל לא נשים ועבדים וקטנים ... אם שקלו מקבלין מידן.

ברטנורא שם: וקטנים, אפילו הביא שתי שערות והוא פחות מבן עשרים.

תוספות יום טוב שם (מ"ד): לא ידעתי מי הכריחו לכך, דמתניתין דתנן קטנים מסתבר דעד בן י"ג שנה הוא ככל קטנים דעלמא ... ולפי זה קרא תניין בתרומת אדנים וקרא קמא דלא כתיב ביה מבן כ"ו מיירי בתרומת הקרבנות.

רמב"ם הלכות שקלים פ"א

א מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה.

ב השקלים אינן נוהגין אלא בפני הבית.

ז הכל חייבין ליתן מחצית השקל כהנים לויים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים. אבל לא נשים ולא עבדים ולא קטנים. ואם נתנו מקבלין מהם.

רמב"ם הל' שקלים פ"ד

יא משיגיע ראש חדש ניסן אין מקריבין קרבנות צבור אלא מתרומה חדשה.

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קעא

שצונו לתת מחצית השקל בכל שנה והוא אמרו יתעלה (ר"פ תשא ל, יב) ונתנו איש כופר נפשו ליי'. ואמר (ל, יג) זה יתנו כל העובר על הפקודים. והוא מבואר שמצוה זו אין נשים חייבות בה שהכתוב הוא כל העובר על הפקודים.

רמ"א סי' תרצד

א י"א שיש ליתן קודם פורים מחצית ... ואין חייב ליתנו רק מי שהוא מבן עשרים ולמעלה.

מ"א שם

ג מבן עשרים וכו', זהו לדעת הר"ע מברטנורא, אבל התוספות יום טוב כתב שהפוסקים חולקים וסבירא להו דבן י"ג חייב ונשים פטורים. בהגהות מנהגים כתב דנשים וילדים חייבים, ולא ידעתי מנא ליה האי.